

חדריהילדים שול בני

הנושא לוויכוח ציבורי, ותרמו בכך תרומה חשובה ביותר ליצירת דעת-הקהל אשר שמה קץ למילחמה. מעתה והלאה, כל ממשלה בישראל שתשקול מחדר אם לצאת להרפתקה מילחמתית הסרת-שחר, למען מטרות מופרכות שאין להן ולא כלום עם הגנת המדינה, תצטרך לקחת בחשבון את התופעה הזאת. זהו מחסום חשוב — וצה"ל, כצבא ההגנה לישראל, ייצא מכך נשכר.

פראירים בצה"ל

החיילים הקרביים הם פראירים! אמר מישור, ועל כך קמה בימים האחרונים סערת-זוטר.

בנייטוכים, כך מסתבר, מסתדרים בג'ובים. אבות טובים מפעילים קשרים כדי לסדר לילדיהם כשהם שרות-קרבני לבית (שק"ל חרש).

זוהי, כך זאמרם, תופעה חדשה ומסוכנת. מסוכנת — בוודאי, חדשה — לא רווקא.

במילחמת-העצמאות כתבתי פעם שיר הומוריסטי, שהפיומן שלו היה «שועלי בית-דרומנו, הידד!» (לא זוכר את שאר המילים). בית רומנו היה מיבנה גדול ברחוב יפרתל-אביב, שבו שכנו אז כמה משרדים של צה"ל החדש. הוא היה מלא בג'ובניקים, בעלי כושר קרבי מעולה והורים בעלי-השפעה.

גם באותה תקופה, «איריאליסטי» שירת רק מיעוט קטן של הנוער העברי בחטיבות הקרביות. אני סבור כי מיספר החיילים הקרביים לא עלה אז אף פעם אחת על רבבה אחת, כגודלו של שנתון אחד (!) של הנוער. משמע: על כל חייל קרבי אחד היו כעשרה ג'ובניקים לפחות בקרב הגילאים הכשירים.

כשהיינו באים לחופשה קצרה בתל-אביב, מלוכלכים ומוזנחים, היינו נתקלים בצבא שלם של צעירים בריאים, במדים מצוחצחים, שהביטו בנו בכזו, היינו פראירים.

בשילהי מילחמת-העצמאות ואחריה כתבתי כמה מאמרים, שבהם העליתי את הדרישה לציין את החייל הקרבי בציין מיוחד, כדי שייברל כבר במכת הראשון מחבריו הלא-קרביים. אין ספק שהצבא זקוק לשרותים רבים וחיוניים, וכי כל הממלא את חובתו בהם יוצא ידי חובה וראוי לשבח. אך גם אישיהשרותים הנחרד ביותר אינו מגיע למעמדו של החייל הקרבי, הנדרש להרף את נפשו ולמסור את חייו, בתנאים של עמל ופרך.

הושמתי לאימעט על דעתי זו, והיו אף שהגדירו אותי בגללה כפאשיסט. עובדה היא שכל הנורמות הראשונות בצה"ל נוצרו עליידי עכבריהעורף, כי החיילים הקרביים היו עסוקים אז במילחמה. משהו כעניין זה כשהגיע לכס הרטמכ"ל, אך מעולם לא ניתן בצה"ל הכבוד הראוי לחייל הקרבי — והרי חוץ מן הכבוד, מה אפשר לתת לו?

הרי שורת בצה"ל ההרגשה כי החייל הקרבי הוא פראיר, הרי זו תעודת-עניות לפיקוד וסכנה לתפקוד. כל עוד זקוקים אנו לצבא, אנו זקוקים לחייל הקרבי. באוויר, בים ובעיקר על הקרקע.

קול שר

הצרה של הסרט המאהב היא שאפשר רק לנחש בו את עומק הרומאז. רואים אותו רק מבעד לזכוכית גסה. מי שקרא את הספר יכול למלא בעצמו את החללים ולצלול למעמקים. מי שלא וזה בכך מנחש שוהו סיפור מסובך על מעמדו המיוחד-במינו של גבר שנכנס למישפחה, מקיים יחסים עם האשה, קושר קשר מוזר עם הבעל, מסבך את חיי הבת, ולבסוף כל המישפחה מחפשת אחריו בקרחתנות.

כל זה מופיע גם בסרט, אבל בצורה רדודה למדי. המישחק פשוט אינו די טוב.

יהורם גאון, האב, הוא נחמד ורגיש, כמו תמיד, אבל אפשר רק לנחש את יחסו לעניין. מיכל בת-אדם שמאחורי המצלמה רואת למיכל בת-אדם שלפני המצלמה. היא תמיד יפה, ולעיתים נדמה שזוהי דאגתה העיקרית. אבל היא רואת גם לזולת. אף אחת מן הרמויות בסרט יודעת אף רגע אחד של כיעור. הכל יפה ונחמד ומסודר.

חוץ מזה יש סימניההיכר העיקרי של הסרט הישראלי: שרדים, הרבה שרדים. ספרתי שישה זוגות שרדים חשופים, שבעלותיהם נושפות ונוהמות בתשוקה —

כפי שישראלית מתארת לעצמה תשוקה.

איני יודע מדוע בסרט יש ראי המין תמיד בלתי-משכנע. רוחה ומכיר, אבל זוהי עובדה. הסצנות האלה גורמות לי אי-נוחות פיסית. מה גם שאין בהן שום צורך, וברור לגמרי שזה בא רק כדי לספק תמונות-עירום למשיכת-קהל. גם בלי תזמורת זו של כלי נשיפה נהדימה אנתנו מבינים שהאם שוכנת עם האורח התימהוני, והאב שוכן עם החכי

רה הקטינה של בתו, ושהבת שוכנת עם הפועל הערבי, שהוא סטריאוטיפ כמו כל הערבים בספריו ובמשחבתו של א"ב יהושע.

אפשר לראות את הסרט בלי סבל. אין זה סרט רע. אבל זהו עוד אחד מן הסרטים שאומרים עליו: «הוא לא מגיע לרמת הספר. אבל...»

בת-אדם

איש טוב אחד, במקום הנכון וברגע הנכון, יכול לאיפעם למנוע זוועות.

כל אלה נימוקים חשובים ונכונים. אך כולם מוגבלים. ברמקורטיה נשמע המיעוט לרוב. אך יש גבול. כאשר הרוב משתגע ובוחר באורח רמקורטי בגיוען מטורף כמו אדולף היטלר, למשל, המבטל גם את אותו של המיעוט לבקר ולפעול באורח חוקי, ברור שמתבטלת החובה להישמע לחוק של הרוב. במקומה באה החובה ההפוכה.

צבא חזק ויעיל דרוש תמיד. אך מה קורה כאשר הצבא הופך מכשיר לכיצע מריניות פושעניות? הרי כולנו מאשימים את הגנרלים הגרמניים, הטוכים וההונגרים, שגשמעו לפקודות" והיו «נאמנים לשבועת-האמונים» שלהם לרייד ולפירר. ברור שיש גבול. השאלה אינה אם יש או אין, אלא היכן הוא.

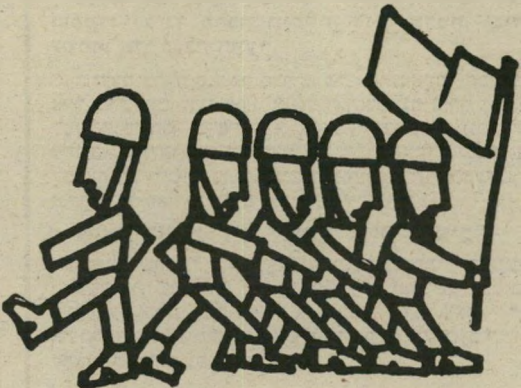
חייל הגון ומוסרי יכול לשמש דוגמה אישית, להקריץ על סביבתו ולמנוע הירדררות, זה נכון. אך הוא הרין לגבי החייל המודקף באחד הימים ואומר: ר"י הגענו למצב שבו איני יכול עוד לשרת במצפון שקט ולמלא פקודה. אני מוכן לשבת בכלא, אך לא אשרת בניגוד למצפוני!

להכרעה היא אישית, וכך צריך להיות. לא נהגתי כך במילחמת-העצמאות, כאשר נעשו לגנר עיני מעשים וניתנו

פקודות שמצפוני התקומם נגדם (ושעליהם כתבתי מייד לאחר מכן בספרי הצד השני של המטבע). זה היה במצב של או. אך איך הייתי נוהג כיום בלבנון או בגדה? קרוב לוודאי שהייתי נוהג כאנשי יש גבול.

אנשי יש גבול נהגו בלבנון כפי שנהגו, ועכשיו התלקח על כך ויכוח מחודש, עם הופעת הספר גבול הציות. בניגוד לאנשי שלום עכשיו, ש"ירו ובכו", אנשי יש גבול קמו וסירבו. נשמעה הטענה שאנשי יש גבול גרמו לנזק, מפני שסיפקו אמתלה לאנשי גוש אמונים להפר מחר פקודה לסגת מן הגדה. לדעתי זהו קישקוש גמור. אין רמיון בין שני המיקרים. סירוב מצפוני של יחידים, ההולכים לכלא, אינו רומה לפוטש של

קבוצה חמושה, הפורקת את עול הממשלה. ואנשי גוש-אמונים, שיכורי הסם האלוהי והלאומני, בוודאי אינם זקוקים לאמתלה מידי מי שנחשבים בעיניהם כעוברים-ישראל וכבוגרים.

אני מסיר את כובעי לפני כל אחד מ-130 אסירי יש גבול שהלכו בדרך זו. אני מכבד אותם מקרב לב. אני יודע שדרוש הרבה יותר עזירות ללכת בדרך זו. נגד דעת חבריך ביחידה, מאשר להסתער על יעד מבוצר.

טוב שיש בישראל צעירים בעלי מצפון ועקרונות. המוכנים להקים את המסקנות מעקרונותיהם ולשלם את מחיר מצפונם. ואשר לצבא — איני מאמין כי תופעה זו תחלישה את צה"ל, אלא להיפך. צבא שיש בו בעלי-עקרונות, המוכנים לתת דוגמה אישית — כן, גם דוגמה כזאת! — הוא צבא חזק, לאנשי יש גבול היתה השפעה רבה על המילחמה. הם הפכו את

KINDERSTUBE הוא מושג גרמני, שאינו ניתן לתרגום. משתמשים בו גם כשפות אחרות.

קינדר-שטובה הוא «חדרי-ילדים», אך פירוש המושג הוא הרבה יותר מזה: מיכלול התכונות המיוחדות שיש לבני-אדם תודות לחינוך שקיבל בבית-הוריו. הי כוונה אינה לייחוס, אלא לחינוך, לנימוסים, לדרך-ארץ.

כאשר שמעתי וראיתי את בני מין זאב בגין, זוהי המילה הראי שונה שחלפה בראשי: קינדר-שטובה. הנה אדם שאינו רק «בן של», אלא גם «חניך של».

בעולמה של הוולגאריות המש-תחצת, בגני-הבן הוא חריג, כשם שבגני-האב היה חריג בעולם הבינוניות העלובה של הפוליטיקה הישראלית שאחרי 1974. בעולמם של אולמרט ומילוא, גאולה כהן ורפול מימין —

ובני-מינסורמתם משמאל — נראה בגני-הבן כשושן בין הוחחים. איש פוליטי המדבר בשפה מאופקת, המתבטא בצורה אלגנטית, המתנהג בנימוס, שיש לו הומור יבש — הרי זה חידוש מרענן. זה כלי-כך חריג, עד כי האוזן הישראלית הגסה אינה מסוגלת עוד לקלוט את הנאמר. רוב הצופים התרשמו כי בגין הצעיר לא אמר דבר, שהתחמק מכל השאלות, שהשמיע דברים

סתמיים. אבל זוהי טעות. בגין בן ה-41, אביהם של שיבעה ילדים, אמר הרבה מאוד. אם מותר לתרגם את דבריו לעברית של כאסה, הוא אמר את הדברים הבאים: אריאל שרון הוא רמאי ונוכל; מילחמת-הלבנון (מיבצע שלום הגליל, בפיו) התכוונה באמת רק ל-45 קילומטרים; המטרה האמיתית היתה ליצור את האפשרות להכות כפלסטינים ברחבי העולם מבלי לסכן את יישובי הצפון; רימו את אבא; אסור להתיישב במרכז חברון ושם; אין לטפח את הגדה והרצועה («יהודה ושומרון וחבל-עזה»), מפני שהתחייבנו בקמפיין רייווד לקיים שם אוטונומיה במשך חמש שנים ולנהל לאחר-מכן משאומתן על מעמדיהקבע.

זה מעט? זה הרבה מאוד. זה הרבה יותר מכפי שאומרים בתוכנית מוקד רוב המרואיינים, שהם עסקנצ'יקים מן המניין, אבל בעלי תואר של שר, שאין להם מה להגיד על שום דבר. אבל צריכים לדעת להקשיב לריבור מאופק, ותכונה זו אבדה לישראלים רבים בגלל חוסר-השימוש בה.

אין פירוש הרבר שבגני-הבן הוא מתון גם בדעותיו. יתכן מאוד שמאחורי החזית המנומסת והמאופקת טמונה השקפת עולם קנאית. איני יודע, אבל נעים לראות כן-אדם תרבותי בזירה המדינית.

ורק הערה ספקנית אחת: יש משהו בלתי-בריאי בריבוי «הבנים הטובים» בזירה המדינית הישראלית — בנים שלא מרדו מעולם בהוריהם, הממשיכים בדרך מבלי לסטות ימינה או שמאלה. מבחינה זו אין הברל בין הנה של מנחם בגין והבן של מאיר וילנר, הבן של חיים לנדאו והבן של משה כרעם. משהו פגום כאן.

הניחו לו!

ועל בגין האב: ריבונר-שליעולם, הניחו לו! כמה פעמים עוד נשמע את השאלות הסאדיסטיות האלה: מדוע הוא כולא את עצמו? מתי הוא ייצא? מה הוא אומר? מה הוא עושה?

האיש חולה ברוחו. בנו לא יגיד זאת, וגם לא קומץ נאמניו. לדעתי, מוטב היה להם להגיד את האמת, אך גם כך, די באינטליגנציה הנורמלית כדי להבין מה קרה. או הניחו לאיש:

יש גבול. אבל איפה?

מה הייתי עושה אילו הייתי חייל — כשרות חובה או במילואים — ונשלחתי ללבנון בימי-המילחמה, מילחמה שהיתה בעיניי מן הרגע הראשון הרפתקה בלתי-מוסרית ומטומטמת? מה הייתי עושה אילו הייתי חייל ונשלחתי היום לרמאללה או לעזה, כדי לירות כילדים מיירייהאנבים, להרוס בתי מישפחות שבניהן ביצעו פגיעות, ולדאק עם המבקש חרות ועצמאות כמונו?

הייתי מוצא את עצמי במצוקה נפשית עמוקה. יש לי נימוקים חשובים וכבדי-מישקל נגד סרבנות-גיוס:

קודם כל, אני רמקורט. ברמקורטיה הרוב מחליט, ולמיעוט יש הזכות לבקר ולשנות את ההחלטה בדרך רמקורטית. גם מי שאינו מסכים עם הכרעת הרוב, חייב לציית לה, כי אחרת מתפרקת הרמקורטיה, והחברה כולה שוקעת ברורנות או באנרכיה.

שנית, אני מאמין שבעולמנו חייבת כל חברה להיות מוכנה להתגונן ולעמוד על נפשה בכל עת. העולם הוא ג'ונגל ומי שאינו מסוגל להתגונן, נטרף. יתכן שפעם זה יהיה אחרת, ותקום ממשלה עולמית ומישטרה עולמית, אך בינתיים, ברורנו, כל חברה זקוקה לצבא יעיל. ואנו, במצבנו הנוכחי (ולא חשוב מי אשם בו), על אחת כמה וכמה.

שלישית, אם יפרשו האנשים הטובים מן הצבא, יישארו בו האנשים הרעים. ינכרו מעשיהוהוועה, יירצחו שבויים ואזרחים.